

Josep Palau i Fabre, l'alquimista

“Picasso no s'acaba mai”

Josep Palau i Fabre, poeta, dramaturg i màxim especialista en Picasso serà objecte d'un homenatge a instàncies d'un grup d'intel.lectuals i artistes catalans.

“L'obra de Picasso és una síntesi vertiginosa de tot l'art occidental”.

JORDI MORCERA

Coincidint amb la publicació de *Picasso i el cubisme*, un grup d'intel.lectuals i d'artistes catalans prepara un homenatge nacional a Josep Palau i Fabre, poeta, dramaturg i màxim especialista en Picasso a la Península Ibèrica. L'autor dels mítics *Poemes de l'alquimista*, no només és una de les persones que posseeix al món més coneixements sobre Picasso sinó el seu més fervorós pedagog. Ho avalen catorze llibres publicats i multitud d'articles i conferències.

La seva autoritat és sol·licitada per certificar moltes de les obres de Picasso que es posen a la venda. EL TEMPS, afegint-se, a la celebració, ha volgut fer parlar en aquesta ocasió no el poeta, sinó l'alquimista que ha transmutat l'aventura picassiana –literalment, l'aventura del nostre segle– en una recerca fervorosa de més de 45 anys.

—¿La dedicació a l'obra de Picasso va condicionar la vostra trajectòria com a poeta, i fins i tot la va eclipsar?

—La meua coneixença directa de Pi-

casso data del 1947, efectivament. Sempre he dit que “els Poemes de l'alquimista” van ser la meua primera i última obra, una mena de quintaessència que recull l'obra de cinc llibres anteriors. El 1945 vaig anar a París; vaig descobrir Artaud i em vaig adonar que era un poeta tractat injustament, potser, en aquells moments, el més important de França. De tota la seva obra només es podia trobar a la venda *El teatre i el seu doble*. A Picasso encara vaig trigar un any i mig a conèixer-lo. El meu pare era pintor i

aquest entorn m'inclinà a plantejar-me, ja de molt jove, alguns interrogants sobre el malagueny que amb el temps he anat responent. El primer llibre que li dedico abans d'entrar-hi en contacte és *Vides de Picasso*, on vaig fer-ne una aproximació lírica.

—Aquest llibre monumental és la presentació gràfica més exhaustiva sobre l'obra de Picasso, però el vostre cicle picassià no s'ha acabat.

—No, ara n'estic preparant la tercera part, que comprèn l'època dels ballets i dels decorats, uns 7 anys. A més, tinc intenció de publicar una edició posada al dia del *Doble assaig sobre Picasso* que considero la meua obra teòrica principal. Tot això representa un temps enorme, ja que no solament comprèn estudis tècnics i biogràfics de les obres, sinó les anàlisis gràfiques i la mateixa maqueta, aquesta molt treballada: com a detall diré que he tardat tres anys a acordar el text i les il·lustracions. A més de les edicions catalana, castellana, francesa i anglesa, ja se'n preparen en italià i japonès. Aquesta última resulta molt costosa per raons tipogràfiques.

—Heu plantejat en l'obra i en la vida de Picasso l'enigma que també s'ha convertit en l'emblema de la vostra obra; l'alquímia.

—L'obra de Picasso és una síntesi vertiginosa de tot l'art occidental. Hi ha el classicisme grec, els mites mediterranis, el romànic, el gòtic —amb les agulles i els arcs trilobats que he trobat en moltes de les seves pintures—, el modernisme i l'art del segle XX, que és el que busca l'avantguarda. Però el canvi en l'art del segle XX és el seu canvi, ell el viu amb el seu instint i amb a seva capacitat de treball. La seva productivitat era prodigiosa. A casa seva hi tenia acumulades centenars de teles verticals, i també carpetes plenes de dibuixos, aquarel·les i carnets. Una part de la seva obra encara no té un destí però el llegat de Catherine Picasso, que acaba d'exposar-se a París, donaria per omplir trenta museus de França.

—¿Com eren les seves sessions de treball amb Picasso?

—Tinc la sensació d'haver-me quedat amb moltes preguntes al pap. De les meves qüestions ell en deia, fent broma, "les meves reclamacions". Jo treia un plec de fitxes i a vegades em feia precisions en què demostrava una memòria òptica extraordinària, com la referent a la casa on visqué a Cadaqués. La placa que hi ha posada no correspon al lloc re-

al. En realitat va estar a la plaça de les Herbes, que ara s'anomena de Frederic Rahola. A vegades, segons els convidats qui hi havia al seu estudi no podia posar-hi cullerada. D'altres vegades em dedicava una o dues hores. Tinc algunes notes seves escrites a mà. La meua investigació ha anat des del pla més modest, és a dir, partint de les obres matei-

“Amb Picasso tinc la sensació d'haver-me quedat amb moltes preguntes al pap”.

xes i de la seva localització, fins allà on la intel·ligència i la imaginació m'han dut. He refet tots els itineraris picassians: París, Ceret, Horta, Cadaqués, Gòsol. Itàlia.

—¿Quin és el secret d'aquest constant neguit de Picasso a cremar etapes, de passar d'una època a una altra, d'un experiment a un altre, d'una dona a una altra. La seva obra és d'una diversitat esborronadora?

—Aquest canviar es pot interpretar de diverses maneres. Per una banda, psicològicament, l'esperit de canvi en Picasso és innat. I per altra banda respon a unes clàusules del segle XX. Però és a Barcelona on se li incrementa. Catalu-

“He volgut trencar el mite segons el qual Picasso va aprendre a dibuixar a Barcelona”.

nya a començament de segle és un poble sense estil. En retrobar la identitat amb la Renaixença es va a la recerca d'un estil. Primer fou el Modernisme i després el Noucentisme; Picasso va viure i va fer seva aquesta mena de psicosis de la recerca de l'estil i de la identitat però mirant-se-la des de fora. A París és on elabora químicament aquesta psicosis de la

identitat. Tots els pintors cosmopolites busquen un art del segle XX. D'aquesta manera la seva experiència pren un abast més universal; però la gimnàstica catalana li resulta decisiva. A l'època blava, per exemple, són claríssimes les ganes d'adaptar-se al romànic català. També és manifesta la influència romànica i gòtica a les "senyorettes". De tots els grans pintors que conflueixen en el gresol parisenc, com Gris, Modigliani o, Brancusi, Picasso és el més preparat per buscar les pròpies arrels a causa d'aquests antecedents catalans, igual que Gargallo i González les trobaran en el ferro forjat.

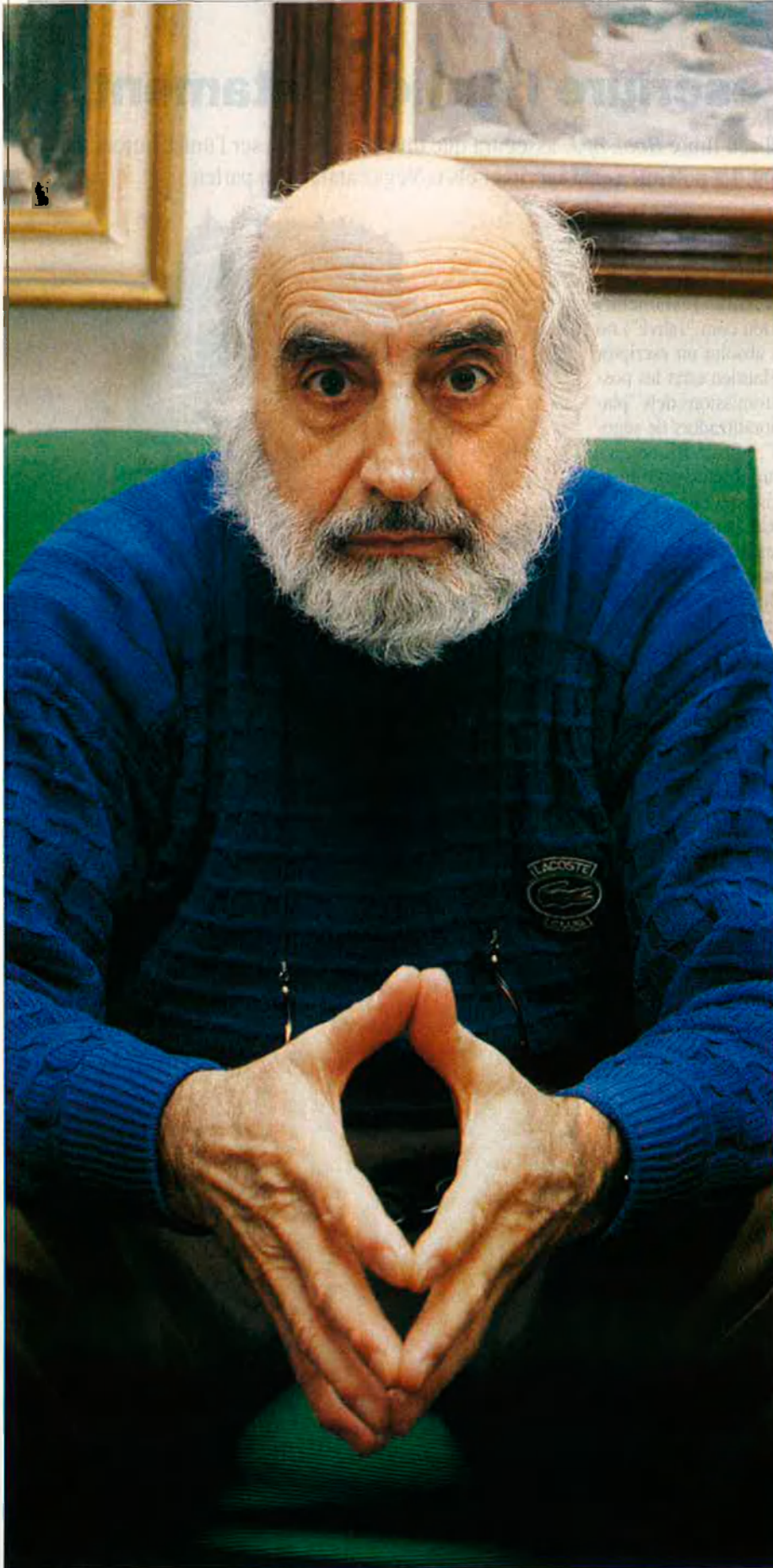
—¿Fins a quin punt Barcelona modificà la seva orientació pictòrica?

—He volgut trencar el mite segons el qual Picasso va aprendre a dibuixar a Barcelona. La seva relació amb el país és més important que això; quan va arribar ja era un mestre. Als dotze anys ja veia de què anava. Però de fet havia vist molt poca cosa, llevat d'una visita d'un dia al Museu del Prado. En aquesta època ja barreja les coses fetes a l'acadèmia amb els apunts del natural i el seu cervell és privilegiat. Sempre guardà, però, un deute de gratitud envers Catalunya, no només d'amistat sinó de sintonia. Els catalans eren els seus i l'estimulava el seu neguit per la identitat. Els exemples són nombrosos. *Les noces de Pierrette*, recentment subhastat, es va inspirar en *L'alegria que passa* de Rusiñol. El tema és el mateix, el de la noia que deixa l'arlequí per casar-se amb l'amo; també ho és la iconografia.

—¿Quant de temps dedica actualment a la seua creació?

—Picasso no s'acaba mai i a la meua edat ja he d'anar una mica de pressa. He publicat tres llibres de contes i espero reunir aviat un volum que n'aplegarà una gran quantitat. També crec molt en el teatre. Penso que el nivell del país s'ha elevat molt, però que s'hauria d'incidir més en els clàssics. Pròximament el Teatre Invisible muntarà dos monòlegs meus i una peça de dos personatges, de títol *l'Alfa Romeo i Julieta*, totes elles obres recents. *L'Alfa Romeo*, és el món modern, on la vida material i els diners tenen tant de pes. La mossa fa una mena de dansa d'encanteri entorn de l'Alfa Romeo com si seduís l'automòbil en comptes de seduir el noi. Quan vaig concebre el personatge em va venir al cap la veu i la figura de la Muntsa Alcañiz.

Picasso es preocupà molt de plasmar la imatge del mite. Aquest és un interès

compartit amb grans escriptors amb qui es relaciona amb molta intensitat com Cocteau, Leiris, Cassou. Tant els mites com els elements ètnics apareixen molt tard en la seva obra.

Quan més vell es fa més sembla que emergeixi el món de la seva primera joventut. Després de passar molts anys sense veure toros a França, torna a recordar la Màlaga i la Barceloneta de la seva infància i les aboca plàsticament de manera admirable.

Un altre dels grans motius culturals que l'obsessiona és la *Celestina*, del qual té un munt de gravats. Durant els últims anys pinta barretines i porrons. No oblidem que els dos animals del *Guernica*, el toro i el cavall són els dos animals familiars d'Ibèria. El minotaure és un mite mediterrani. També en això va ser precursor. La cèlebre portada del primer número de *Minotaure* li va ser encarregada precisament com un homenatge però la teorització que se n'ha fet és decididament posterior.

—¿Quina és exactament la gènesi del cubisme, una maduració estètica conscient i progressiva o el descobriment de les màscares africanes? ¿Picasso li n'havia parlat algun cop?

—Pel que fa a *Les senyorettes d'Avinyó* no hi ha dubte del seu origen català. En els esbossos s'hi veu un estudiant i un mariner, difícils d'imaginar en una ciutat com Avinyó, sense universitat ni port. A més, ¿com s'explica el porró? El marxant Kanweiler té escrit que a Picasso li molestava que es digués *Les senyorettes d'Avinyó* ("comme ce nom m'emmerde"). En Zervós també ho aclareix. Pel que fa a la tesi de l'art africà, és una tesi molt esbombada per la crítica francesa. Però quan Picasso pinta les senyorettes, encara no ha vist el Museu del Trocadero (Museu de l'home de París). A més, les cares tenen més reminiscències romàniques que no pas africanes. El caràcter geomètric del cubisme, el trencament de la perspectiva italiana ja s'apunten en treballs molt primerencs. Branque i els altres hi sintonitzen i s'afegeixen posteriorment al moviment. Per exemple, Juan Gris, tot i ser un gran pintor, projectava un ascetisme i una duresa pròpies de la cultura castellana. El seu cubisme és cantellut, té un cantó més elemental, fred i abstracte; en canvi Picasso té la fantasia andalusa i mediterrànea, amb empelts orientals, més movable i variada.

Ramon Lladó